

Munk Sándor♦

Az információmenedzsment különböző nézőpontjai, értelmezései a magyar katonai dokumentumokban, hadtudományi publikációkban

DOI 10.17047/HADTUD.2026.36.E.15

Az informatika technikai fejlődésével nem tartott lépést az információk szervezeti erőforrásként történő kezelésének módszertana és eljárásrendje. A szervezeti információigények kielégítésének eredményessége és hatékonysága függ az információs tevékenységekből felépülő folyamatok eredményességétől és hatékonyságától is. Mind a civil, mind a katonai szakirodalomban széles körben használt fogalom az információmenedzsment, amelyhez kapcsolódóan a publikációkban, szakmai anyagokban, szabályozókban eltérő nézőpontokkal, értelmezésekkel, meghatározásokkal találkozhatunk, de viszonylag kevés publikáció foglalkozik a fogalom értelmezésével. Enélkül viszont az információmenedzsmenthez kapcsolódó megállapítások, eredmények nem hasznosíthatók, egymással sokszor össze sem vethetők. Jelen publikáció célja az információmenedzsment fogalomhoz kapcsolódó különböző nézőpontok feltárása, bemutatása, a fogalmak és értelmezéseik összevetése.

KULCSSZAVAK: információmenedzsment, szervezeti folyamatok, szervezeti információigények kielégítése, szervezeti információs tevékenységek.

♦ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Informatikai Tanszék, professzor emeritus – *Ludovika University of Public Service, Faculty of Military Science and Officer Training, Department of Information Technology, professor emeritus*, Email: munk.sandor@uni-nke.hu; <https://orcid.org/0000-0001-8576-308X>

Different views and interpretations of information management in Hungarian military documents and military science publications

The methodology and procedures for managing information as an organizational resource have not kept pace with the technical development of information technology. The effectiveness and efficiency of satisfying organizational information needs also depend on the effectiveness and efficiency of the processes built up from information activities. Information management is a concept widely used in both civilian and military literature, publications, professional materials, and regulations, we can find different perspectives, interpretations, and definitions related to it, but relatively few publications deal with the interpretation of the concept. Without this, however, the findings and results related to information management cannot be utilized and often cannot be compared with each other. The aim of this publication is to explore and present different perspectives related to the concept of information management, and to compare the concepts and their interpretations.

KEYWORDS: *information management, organizational processes, meeting organizational information needs, organizational information activities.*

Bevezetés

Sem a kutatók, sem a gyakorlati szakemberek között nincs vita az információnak a szervezetek életében betöltött szerepéről, erőforrás jellegéről. Mint azt egy korábbi publikáció is már közel tíz éve is megfogalmazta, „Az információ kiemelt szerepe, 'megfelelő helyen, megfelelő időben, megfelelő tartalommal, és megfelelő minőségben történő biztosítása' napjainkban mindenki által ismert és elfogadott evidencia, célkitűzés. Az információ minden korban a szervezetek eredményességének és hatékonyságának, a szervezeti folyamatok megvalósításának semmi mással nem helyettesíthető 'üzemanyaga' volt, amelynek megszerzését, előállítását, elosztását, rendelkezésre bocsátását – és ennek során, szükség esetén, tárolását és továbbítását – információs folyamatok, tevékenységek biztosították.”¹ Nincs ez másként a hadtudományi kutatásban és a katonai gyakorlatban sem.

Az információk előállítása, tárolása és továbbítása a korszerű informatika eszközeinek és módszereinek felhasználásával egyre könnyebbé, eredményesebbé és hatékonyabbá válik. Az informatikai szolgáltatások egyre növekvő mértékben épülnek be a szervezeti folyamatokba, támogatják, vagy valósítják meg az információs tevékenységeket, járulnak hozzá a szervezet információigényeinek kielégítéséhez. Ezzel a technikai fejlődéssel azonban nem tartott lépést az információk szervezeti erőforrásként történő kezelésének módszertana és eljárásrendje. A szervezeti információigények kielégítésének eredményessége és hatékonysága ugyanis nem csak az információs tevékenységek minőségétől és hatékonyságától, az ezeket megvalósító szakemberek képességeitől és az információs tevékenységeket támogató, megvalósító (informatikai) eszközök minőségétől, hatékonyságától függ, hanem az információs tevékenységekből felépülő folyamatok eredményességétől és hatékonyságától.

¹ Munk-Ujj 2017, 56.

Mind a civil, mind a katonai szakirodalomban széles körben használt fogalom az információmenedzsment, amelyhez kapcsolódóan a publikációkban és szakmai anyagokban, szabályozókban eltérő nézőpontokkal, értelmezésekkel, meghatározásokkal találkozhatunk. Míg az információmenedzsment szükségessége a katonai alkalmazásban nem vitatott (a NATO lassan húsz éve rendelkezik információmenedzsment politikával és utasítással²), mégis viszonylag kevés publikáció foglalkozik az információmenedzsment értelmezésével, a témához kapcsolódóan a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen csak egy PhD értekezés született³. Enélkül viszont az információmenedzsmenthez kapcsolódó megállapítások, eredmények nem hasznosíthatók, egymással sokszor össze sem vethetők.

A tudományos kutatás végső célja, hogy hasznosítható ismereteket nyújtson a gyakorlat számára. Eredményei egymásra épülő, egymást bővítő, pontosító kutatási eredmények, publikációk jelennek meg. Ebben minden kutatási területen kulcsfontosságú a terminológia szerepe, mert a pontos, egyértelmű fogalmak teszik lehetővé az eredmények értelmezését, felhasználását. A terminológiai hiányosságok – fogalmak meghatározásának hiánya vagy pontatlansága, egy kifejezés használata az eltérő értelmezések közötti választás nélkül – megnehezítik a tudományos kutatók közötti együttműködést, a tudás átadását és hasznosítását.

A fentiekből kiindulva jelen publikáció célja az információmenedzsment fogalomhoz kapcsolódó különböző nézőpontok feltárása, bemutatása, a fogalmak és értelmezéseik összevetése, az eltérések lényegének, okainak és következményeinek vizsgálata. Ennek érdekében a következőkben:

- bemutatom és elemzem az információmenedzsment kifejezés előfordulását és értelmezését a magyar katonai dokumentumokban, hadtudományi publikációkban;
- csoportosítom és jellemzem az információmenedzsment fogalom eltérő értelmezéseit.

Az információmenedzsment a magyar katonai szakirodalomban

Mivel publikációm egyik célja az információmenedzsment fogalmához kapcsolódó különböző nézőpontok feltárása a magyar katonai szakirodalomban, elsőként fel kellett tárnom, hogy hol szerepel és milyen értelmezéssel a fogalom ebben a körben. A magyar katonai szakirodalom alatt jelen publikációban a Magyar Honvédségre vonatkozó jogszabályokat, a Magyar Honvédség belső rendelkezéseit, szabályzatait, valamint a magyar hadtudományi folyóiratokban megjelent publikációkat értem.⁴

A Magyar Honvédség NATO tagállami haderőként a fenti szabályozókban, dokumentumokban széles körben használja a NATO kapcsolódó szabályozóit, kifejezéseit, ezért elsőként azokat dolgoztam fel. A fogalom értelmezéshez kapcsolódóan magától értetődőnek tűnt számomra a MH Terminológiai Adatbázisra vonatkozó információk beépítése is. A publikációk esetében az MTA Hadtudományi Bizottsága „A” és „B” kategóriás folyóiratait dolgoztam fel a 2010-től 2025 első félévéig terjedő időszakra. A fejezet kidolgozása során

2 NATO Information Management Policy 2007, NATO Primary Directive on Information Management.

3 Csanádi 2025.

4 Jelen publikációban nem foglalkozok az információmenedzsment műszaki (technológiai, technikai és szolgáltatásoldali) aspektusával.

elsősorban saját elemzéseket végeztem, de felhasználtam Csanádi Győző publikált eredményeit is.⁵

Ez a pont jellegét tekintve az információmenedzsmenthez kapcsolódó hadtudományi szakirodalmi áttekintés. Bár egy tudományos értékű szakirodalmi áttekintésnek részét képezik a saját értékelések, elemzések és következtetések, mivel témám egy fogalom értelmezésének vizsgálata, ezeket szándékosan leválasztva, a publikáció második pontjában fogalmaztam meg.

Az információmenedzsment a NATO dokumentumokban

A Magyar Honvédség, mint NATO tagállami haderő fogalomrendszerét, szabályozóit, tevékenységét a nemzeti sajátosságok figyelembevételével a NATO elvei, dokumentumai, szabályozói határozzák meg. Ebből következően a magyar katonai szakirodalom részét képező szakmai dokumentumok, szabályozók, hadtudományi publikációk az információmenedzsment esetében is erőteljesen építenek a NATO dokumentumokban foglaltakra. Ezért a következőkben áttekintem, hogyan jelenik meg az információmenedzsment a NATO szabályozó dokumentumokban.

A NATO információmenedzsment szabályozásának előzményei az Egyesült Államok haderejének szabályozóira támaszkodnak vagy azokon alapszanak.⁶ A fogalomhoz kapcsolódóan legfelső, védelmi minisztériumi szinten először az információs erőforrás menedzsment jelent meg, mint terminológia, majd 1992-ben ezzel párhuzamosan megjelent az információmenedzsment fogalma.

Összhaderőnemi műveleti szinten a fogalom a 2001-es összhaderőnemi doktrínában a parancsnok kritikus információigényeihez kapcsolódóan jelent meg, mint amely kritikus szerepet játszik az időbeni információmenedzsment és döntéshozatali folyamat elősegítésében.⁷ A doktrína következő, 2006-os változata a fogalmat már a fogalomjegyzékébe is felvette, a 2011-es változat pedig önálló alpontban mutatja be a folyamat jelentőségét, tartalmát, szereplőit. A fogalom 2006-ban bekerült a katonai szakkifejezések szótárába is és kisebb pontosításokkal mindmáig szerepel abban.

A 2017-es szakkifejezés szótárban szereplő definíció szerint az információmenedzsment „Egy szervezet információs erőforrásai kezelésének funkciója, amely egy vagy több különböző rendszer, egyén és szervezet által megszerzett adatok és információk olyan módon történő kezelését célozza, amely optimalizálja a hozzáférést mindazok számára, akik hozzáférhetnek az adatokhoz vagy joguk van az információkhoz.”⁸

Az információmenedzsmentről (Information Management) a NATO-ban először 1999-ben került kiadásra egy felső szintű szabályozó (NATO Information Management Policy, NIMP), amelynek korszerűsített, máig érvényben lévő változatát⁹ 2008-ban fogadták el. A dokumentumban foglaltakat egy ugyanabban az évben kiadott direktíva¹⁰ részletezi.¹¹ A felső

5 Csanádi Győző információmenedzsment témában készített PhD értekezést, amelyben részletesen elemzett a publikációm tárgyát képező kérdéseket.

6 Ezekkel foglalkozik Csanádi 2016.

7 JP 3-0 Doctrine for Joint Operations 2001, III-26.

8 JP 1-02 DoD Dictionary of Military and Associated Terms 2017, 114–115.

9 C-M(2007)0118 The NATO Information Management Policy 2007.

10 C-M(2008)0113 The Primary Directive on Information Management 2008.

11 Részletesebben lásd Csanádi 2018.

szintű szabályozóban szereplő definíció nem került be a NATO szakkifejezések gyűjteményébe, és a 2021-es verzióban sem szerepel. Ennek következtében különböző NATO doktrínákban kisebb-nagyobb mértékben eltérő értelmezésekkel találkozhatunk.

A NIMP szerint „Az információmenedzsment egy szakterület, amely irányítja és támogatja az információk kezelését azok életciklusa során, biztosítva, hogy azok a megfelelő információkká válva, a megfelelő formában és minőségben álljanak rendelkezésre egy szervezet igényeinek kielégítésére.”¹²

A 2011-es NATO összhaderőnemi műveleti doktrína szerint „a hatékony információmenedzsment irányítja az információk feldolgozását, áramlását és felhasználását a teljes haderőn belül”¹³. Szerepe, hogy „biztosítja a releváns információk időszerű áramlását, amely támogatja a tervezés, a döntéshozatal és a végrehajtás minden aspektusát; magában foglalva az információk azonosításával, gyűjtésével, szűrésével, összevonásával, feldolgozásával, fókuszálásával, terjesztésével és felhasználásával kapcsolatos összes tevékenységet”.

A doktrína 2019-es változata már önálló fejezetet szentel az információmenedzsmentnek. Megfogalmazása szerint „egy alapvető folyamat, amely egy szervezet adatai és információi széles körét fogadja, rendszerezi, tárolja, ellenőrzi és biztosítja oly módon, hogy elősegítse a releváns felhasználók számára a hozzáférést, miközben megakadályozza az érzékeny vagy bizalmas információk véletlen nyilvánosságra hozatalát”¹⁴.

A NATO összhaderőnemi felderítő doktrína szerint „az információmenedzsment az információk felügyelete, adminisztrációja, szabályozása és időben történő terjesztése”. Az információmenedzsment „nem egy elkülönült folyamat, hanem egy átfogó megközelítés része, amely magában foglalja a hasznosítást és a biztonság garantálását és amely a legmagasabb minőségű információkat biztosítja hatékonyan és időben”¹⁵.

A NATO összhaderőnemi híradó és informatikai doktrína szerint „az információmenedzsmentet az információk teljes életciklusa során történő rendszerezésével és ellenőrzésével kell irányítani, függetlenül attól, hogy az információkat milyen médiumban és formátumban tárolják”¹⁶. A jó információmenedzsment egyszerűbbé tesz más feladatokat, elősegíti a parancsnok hatékonyságát, valamint a vezetés-irányítás sebességét.

*Az információmenedzsment alapvető elvei*¹⁷:

- az információmegosztás, amely biztosítja az információs szolgáltatások és képességek kölcsönös, funkcionális és szervezeti struktúra határokat átlépő, a biztonsági követelményeket figyelembe vevő használatát;
- az információmenedzsment tervezettsége, amely meghatározza az együttműködő szereplők közötti információcsere rendjét, ezen belül az információs szolgáltatás igényeket és információcsere követelményeket.

12 C-M(2007)0118 The NATO Information Management Policy 2007, 1–4.

13 AJP-3(B) Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations 2011, 4–5, 4–15.

14 AJP-3(C)(1) Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations 2019, 3–8.

15 AJP-2(A)(2) Allied Joint Doctrine for Intelligence, Counter-Intelligence and Security 2016, 3–8.

16 AJP-6(B)(1) Allied Joint Doctrine for Communication and Information Systems 2024, 7.

17 AJP-6(B)(1) Allied Joint Doctrine for Communication and Information Systems 2024, 8–9.

A különböző megfogalmazások értelmezési azonosságait és különbségeit a következő pontban fogom vizsgálni.

Az információmenedzsment a magyar katonai dokumentumokban

Az információmenedzsment kérdései a Magyar Honvédségen belül hivatalos formában a Magyar Honvédséget érintő jogszabályokban, illetve belső rendelkezésekben (szabályzatok, parancsok, intézkedések, szabályzatok, utasítások, főnökségi kiadványok) jelenhetnek meg. Témám szempontjából ezek mellett a vizsgálat tárgyát képezte a Magyar Honvédség Terminológiai Adatbázisa is. A fenti forrásokat részletesebben elemezte Csanádi Győző egy folyóirat publikációjában¹⁸ és PhD értekezésében, amelyek eredményeire a következőkben jelentős mértékben támaszkodok.

Az információmenedzsment a Magyar Honvédséget érintő jogszabályokban gyakorlatilag csak közvetve, a HVK/MH Információ Menedzsment Rendszerhez kapcsolódóan jelenik meg. Egy 2014-es közigazgatási államtitkári és vezérkar főnöki együttes intézkedés meghatározza a HM IMR (információmenedzsment-rendszer, továbbiakban röviden IMR) fogalmát, alkalmazásának célját, rendeltetését, felépítését, szabályozza alkalmazását és üzemeltetését, valamint a kapcsolódó feladatokat. Az intézkedés szerint az IMR egy „információs rendszer, amely biztosítja a HM hivatali szervezete és a HM szervezetek békeidőszaki működéséhez kapcsolódó adatok, információk, dokumentumok elektronikus rögzítését, továbbítását, tárolását, archiválását”.¹⁹ Az IMR-hez kapcsolódó feladatok megjelennek a HM Szervezeti és Működési Szabályzatában is. Emellett a Magyar Honvédség 2014-ben kiadott Informatikai Stratégiája a jövőkép részeként tartalmazza az információ menedzsment szolgáltatást, mint híradó-informatikai szolgáltatást.²⁰ Az említett jogszabályokban maga az információmenedzsment fogalma nem kerül meghatározásra.

Az információmenedzsmenthez kapcsolódó kérdéseknek belső rendelkezésekben történő megjelenéseit Csanádi Győző a Magyar Honvédség Parancsnoksága 2012–2018 közötti dokumentumaiban vizsgálta. Eredményeit a következőkben összegezte: „Az információmenedzsment-feladatokhoz közel álló tevékenységek: a koordináció, parancsnoklás, együttműködés, szervezés, tervezés, irányítás és ellenőrzés. Az információmenedzsment rendszerint informatikai eszközrendszereken valósul meg. A Magyar Honvédség Parancsnokságán az információmenedzsmentnek léteznek szervezeti elemei, azaz beosztások, amelyek információmenedzsment-feladatokat látnak el. A Tervezési és Vezetési Főnökség feladatrendszere alapvetően a vezetési információknak az IMR-rendszerrel történő hatékony és folyamatosan fejlődő működtetését célozza meg. A Művelet Vezetési Rendszerben megjelenő információmenedzsment-beosztások elsősorban az információ általános rendelkezésre állásának biztosítására koncentrálnak.”²¹ Maga az információmenedzsment fogalma a belső rendelkezésekben nem jelent meg, azonban az alapidokumentumokban²² az 'információ' és a

18 Csanádi 2021.

19 77/2014. (HK 10.) HM közigazgatási államtitkári és HVK vezérkari főnöki együttes intézkedés, 1019.

20 58/2014. (IX. 10.) HM utasítás, 6002.

21 Csanádi 2021, 52.

22 Szervezeti és működési szabályzatok, ügyrendek, MHP szabályzatok, segédletek, belső együttműködési és szabályozó dokumentumok.

'menedzsment' kifejezések klaszterelemzéssel feldolgozva egymástól a legkisebb távolságot mutatták.

Az információmenedzsment kifejezés a Magyar Honvédség alapvető doktrínáiban, szabályzataiban nem jelenik meg, annak ellenére, hogy (mint azt az előző alpontban bemutattam) a NATO összhaderőnemi műveleti, felderítő, illetve híradó és informatikai doktrínáiban szerepel. A műveleti doktrínában a parancsnok kritikus információ követelményének tárgyalása során, ahol a megfelelő NATO doktrínában szerepel az információmenedzsment kifejezés, az szerepel, hogy „az információ előállítási eljárás és alkotóelemeinek kölcsönhatása meghatározó azon folyamatra, amely kielégíti a parancsnok kritikus információ követelményét”²³. A felderítő doktrínában²⁴ és a híradó és informatikai doktrínában²⁵ az információmenedzsment kifejezés egyáltalán nem szerepel.

Érdekességképpen meg kell jegyezzem, hogy a Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzatában és korábbi változataiban a művelet parancs mellékletei között szerepel a CC Ügyvitel (Command Information Management)²⁶, amelynek a NATO előírásokban nincs megfelelője.

A Magyar Honvédség Terminológiai Adatbázisában 2021-ben az információmenedzsment fogalma még nem szerepelt (maga a kifejezés négy bejegyzés szövegében fordult elő). Ez nem is annyira meglepő, mivel a kifejezés nem szerepel a NATO szakkifejezések gyűjteményében sem. A bejegyzés hiányában Csanádi Győző elvégezte a jogszabályokban, belső rendelkezésekben előforduló, az információmenedzsmenthez legszorosabban kapcsolódó kifejezésekkel fennálló kapcsolatának elemzését is. A terminológiai adatbázisban szereplő bejegyzésekben vizsgálta e kifejezések együttes előfordulását és 580 bejegyzés feldolgozása után az eredmény azt mutatta, hogy „az információmenedzsment menedzsmenttevékenység, elsődleges feladata a koordináció, és információval foglalkozik”²⁷.

Az információmenedzsment a magyar hadtudományi publikációkban

Személyes információim azt mutatták, hogy a magyar hadtudományi publikációk közül nagyon kevés foglalkozik az információmenedzsment kérdéseivel és azok közül is kevés értelmezi megfelelő pontossággal a kifejezés tartalmát. Teljes hadtudományi bibliográfia és teljes szöveges hadtudományi publikációtár hiányában ez az állítás adatokkal csak közelítő módon támasztható alá, azonban egy vizsgálatot megtettem.

Első lépésként kigyűjtöttem az MTA IX. osztály Hadtudományi Bizottsága aktuális folyóiratlistájában szereplő folyóiratokban található publikációkat:

- az MTMT rendszerben szereplő, a címében az információmenedzsment kifejezést tartalmazó publikációk;
- Csanádi Győző témakörben írt PhD értekezése felhasznált irodalom listájában szereplő publikációkat;

²³ Ált/38 MH Összhaderőnemi műveleti doktrína 2013, 1–30.

²⁴ F/9 MH Felderítés és megfigyelés doktrína 2015.

²⁵ Hír/4 MH Összhaderőnemi híradó és informatikai doktrína 2013.

²⁶ Ált/216 A MH törzsszolgálati szabályzata II. rész 2015, VI-109.

²⁷ Csanádi 2021, 58.

– és ellenőrzésképpen az előzőekben összegyűjtött publikációkban hivatkozott további publikációkat.

Az adatgyűjtés eredménye egy tíz publikációt tartalmazó lista lett, amely az 1. mellékletben található.

A tíz publikáció közül hat szerzője, társszerzője Csanádi Győző, aki az információmenedzsment témakörében nyújtott be PhD értekezést. Munk Sándor és Ujj András publikációja a Magyar Honvédségben az információmenedzsment kialakításának megalapozására, tervszerű fejlesztésére megindult tevékenységhez kapcsolódott. Két publikáció tárgya a Magyar Honvédség Információ Menedzsment Rendszere (IMR), végül egy publikáció az információmenedzsment szerepét vizsgálja az atom-, bio- és vegyi (ABV) védelemben.

Csanádi Győző PhD értekezésében²⁸, valamint a kutatás során megjelent publikációiban széleskörűen, informatikai szempontból vizsgálja az információmenedzsment kérdéseit a Magyar Honvédségben, általánosítva a komplex felépítésű szervezetekre. Részletesen bemutatja a fogalom megjelenését, tartalmának fejlődéstörténetét; ismerteti a legfontosabb kapcsolódó fogalmakat²⁹; tárgyalja kapcsolatát a menedzsmenttel, mint vezetési fogalommal; majd megfogalmazza álláspontját a katonai információmenedzsment értelmezéséről, amely megegyezik a NATO meghatározásával.

Kiemeli az információmenedzsment tárgya meghatározásának szükségességét, mert ez teszi lehetővé „az információval végzett tevékenységek elkülönítését az információmenedzsment-tevékenységektől”³⁰. Empirikus úton vizsgálja és modellezi a katonai információmenedzsmentet. Külön fejezetben elemzi az informatikai eszközökkel támogatott információmenedzsment komplexitását és ennek következményeit.

Csanádi Győző publikációi közül egy³¹ foglalkozik az információmenedzsment Magyar Honvédségen belüli értelmezésével. Ebben adatbányászati módszerekkel feldolgozza a katonai jogszabályokat, parancsokat, intézkedéseket, főnökségi kiadványokat; a hadtudományi szakirodalmat; a MH Központi Tapasztalat Feldolgozó Adatbázist és a MH terminológiai adatbázist. Összegzése szerint „a Magyar Honvédség intézményesített formában is létező információmenedzsment tevékenységeket végez. A tevékenység továbbfejlesztésére két eltérő nézőpontú iskola létezik, amelyeknek elképzelései szervezeti elemek, feladatrendszer, illetve informatikai eszköz létrehozásával valósulnak meg”³².

Munk Sándor és Ujj András publikációjában³³ az akkori MH munkacsoport tagjaként fogalmazta meg az információmenedzsment fogalmi alapjait, helyét és szerepét a Magyar Honvédségben. A publikáció elsőként az információmenedzsment vezetői szempontú megközelítését ismerteti, aminek alapja – különösen nagyméretű, összetett szervezetekben – a vezető döntéseit támogató, információigényeit kielégítő szervezeti elemek, funkciók szükségessége.

28 Csanádi 2025.

29 Információgazdálkodás, tudásmenedzsment, adatmenedzsment, információkormányzás (information governance), információ-gazdaságtan (infonomics).

30 Csanádi 2025, 56.

31 Csanádi 2021.

32 Csanádi 2021, 60.

33 Munk-Ujj 2017.

Ezt követően értelmezi az információmenedzsment fogalmát, bemutatja katonai értelmezésének fejlődéstörténetét, a NATO és az Egyesült Államok hadereje kapcsolódó meghatározásait. Kiemeli, hogy az információmenedzsment fogalma a Magyar Honvédségben átfogó szabályozóban, műveleti doktrínában nem jelenik meg. Ez a helyzet mindmáig nem változott! A publikáció által javasolt vezetési folyamat központú meghatározás arra az értelmezésre épül, hogy menedzsment alatt „szervezeti folyamatoknak, tevékenységeknek szervezeti célok eredményes és hatékony megvalósítására irányuló vezetési funkciók (tervezés, szervezés, irányítás, ellenőrzés stb.) összességét értjük”³⁴. Eszerint az információmenedzsment lényege „a szervezeti információk és az információszükségletek kielégítésében érintett információs folyamatok tervezése, szervezése, irányítása és ellenőrzése”³⁵.

A publikáció a továbbiakban összegzi az információmenedzsment feladatait, rendszerei szereplőit és feladataikat, végül elemez kapcsolódó folyamatokat, feladatokat (iratkezelés, informatikai szolgáltatások), amelyeket sokan azonosítanak az információmenedzsmenttel, vagy annak részének tekintenek.

Gulyás Zoltán és Nagy Ákos publikációja szerint „az IMR a Magyar Honvédség keretein belül kialakított, az információ feldolgozására, kezelésére hivatott elektronikus információs rendszer”³⁶. A publikáció ismerteti az IMR rendszer rendeltetését, főbb folyamatait, elemzi a rendszer működésével kapcsolatos tapasztalatokat és megfogalmazza a fejlesztés célkitűzéseit, irányait, valamint részletesen bemutatja a rendszer felhasználói felületét. A publikáció nem tartalmazza az információmenedzsment fogalmát, értelmezését, azonban az IMR rendszer folyamatainak bemutatása felhasználható annak meghatározásához.

Kokics István László publikációjának³⁷ tárgya szintén az IMR rendszer, azonban a működtetett rendszer értékelése érdekében bemutatja az információ és az információmenedzsment alapvető kérdéseit. Számos, az információmenedzsmentre vonatkozó megállapítást fogalmaz meg, majd ismerteti a kapcsolódó NATO megközelítést, meghatározásokat. Konkrét információmenedzsment meghatározást nem fogalmaz meg, csak megállapítja, hogy publikációja témájához közelebbinek gondolja a NATO meghatározást. Ezt követően ismerteti az IMR rendszer szervezeti alapjait, a vonatkozó MH szabályozókat, valamint egyes kapcsolódó rendszerek rendeltetését, funkcióit. A publikációban foglaltak a fogalom meghatározás hiányában is hasznos információkat tartalmaznak az információmenedzsment értelmezésének kialakításához.

Végül Kegyes Tamás, Süle Zoltán, Abonyi János publikációja³⁸ az ABV védelem felépítését, összetevőit, majd napjaink korszerű informatikai technológiáinak (gépi tanulás, hálózati döntéstámogató rendszerek) alkalmazási lehetőségeit mutatja be a szakterületen, végül meghatároz egy ABV-védelmi keretrendszer prototípus modellt. A publikációban az információmenedzsment, mint az ABV védelem egy funkcionális területe, és mint a keretrendszer egy komponense jelenik meg. Információmenedzsment értelmezése egy (bár

34 Munk-Ujj 2017, 65.

35 Munk-Ujj 2017, 66.

36 Gulyás-Nagy 2010, 116.

37 Kokics 2020.

38 Kegyes-Süle-Abonyi 2023.

általánosítható) szakterület-specifikus megközelítés, az ABV információmenedzsment réteg pedig technikai, rendszer-architektúrális jellegű.

Az információmenedzsment kifejezést a címben tartalmazó publikációk feltárása mellett elvégeztem egy teljes szöveges keresést is a Hadtudományi Bizottság hazai folyóirat listájában szereplő A és B kategóriás folyóiratainak utolsó öt évfolyamában (2020–2024).³⁹ A feldolgozott öt év során az információmenedzsment (information management) kifejezés 16 folyóirat publikáció szövegében fordult elő, azonban minden egyes esetben a tartalmat leíró értelmezés nélkül.

Az öt év anyagából látható, hogy a hadtudományi kutatók az információmenedzsment kifejezést rendkívül eltérő értelmezésekben használják. A szövegekörnyezetből kikövetkeztethetően a kifejezés az információkezelés szinonimájaként szerepel. Kapcsolódhat személyhez és szervezethez. Felsőbb (generikus) fogalma lehet képesség, funkció, feladat, szervezeti elem, szolgáltatás, támogató rendszer és szemléletmód. Mindezek nyilvánvalóan szoros kapcsolatban állnak egymással, azonban a pontos kategória azonosítása nélkül értelmezésük nem egyértelmű.

Az információmenedzsment eltérő értelmezései

Publikációmiban nem tűztem ki célul, hogy megalkossam az információmenedzsment „helyes” definícióját, mert ezt – a legtöbb más fogalomhoz hasonlóan – nem is tartom lehetségesnek. Ugyanazon kifejezésnek eltérő alkalmazási területeken, vagy eltérő nézőpontokból eltérő meghatározásai lehetnek. Viszont az arisztotelészi fogalom-meghatározáshoz igazodva a pontos értelmezéshez rendkívül fontosnak tartom a legközelebbi nem (genus proximum) és a fajmegkülönböztető jegy (differentia specifica) meghatározását. Ezek alkotják egy – kellően tudományos – meghatározás lényegi alapját.

Az információmenedzsment kifejezés alapján egyszerű nyelvtani logika alapján bárki az információk menedzsmentje tartalomra asszociálhat.⁴⁰ Ennek megfelelően alapvető jelentőségű az információ és a menedzsment kifejezések értelmezése. Az információ esetében annak értelmezésétől – annak összetettsége miatt – jelen publikációban eltekintek. Ehhez kapcsolódóan a szakirodalomban számos álláspont, definíció megtalálható, amelyek között – bár határozott véleményem van – nem kívánok állást foglalni, mert úgy gondolom, a publikációban foglalt eredményeket nem befolyásolják. A menedzsment kifejezés esetében pedig megállapításaimat egy széles körben elfogadott értelmezésre építem: „A menedzsment az emberi és egyéb erőforrások tervezése, szervezése, irányítása és ellenőrzése a szervezeti célok hatékony és eredményes elérése érdekében.”⁴¹

A továbbiakban definíció alkotás helyett olyan kérdéseket fogalmazok meg és vizsgállok, amelyek megválaszolása véleményem szerint szükséges ahhoz, hogy az információmenedzsment kifejezést használó kutatók, szakemberek eltérő értelmezéseit pontosabban megismerhessük, meg tudjuk különböztetni egymástól. Ezek a válaszok sok

³⁹ A feldolgozásból kihagytam a teljesen más szakterülethez tartozó Hadtörténelmi Közlemények, Haditechnika és Honvéderős folyóiratokat.
⁴⁰ Még akkor is, ha ez a 'nyelvtani' logika számos kifejezés esetében tévútra vezethet: például a tűzvédelem nem a tűz védelme.

⁴¹ Jones-George 2022.

esetben az információmenedzsment definíciókból sem vezethetők le, ha ilyenek egyáltalán léteznek.

Személyes és szervezeti információmenedzsment

Az információmenedzsment értelmezéséhez kapcsolódó első kérdés, hogy ki/mi az információmenedzsment alanya. Bár a pont bevezetőjében választott menedzsment értelmezés egyértelműen a szervezetekhez kapcsolódik, az információmenedzsment kifejezés már az 1980-as években megjelent a személyes információmenedzsment⁴² kifejezés részeként is. A személyi informatikai eszközök elterjedéséhez kapcsolódóan 2010-re népszerű szakmai és tudományos fogalommá vált, azonban mint a kutatás tárgya, szerepe öt év alatt jelentősen visszaesett. Napjainkban már a mindennapi élet alapvető tevékenységei közé tartozik. A fogalmat a témakör alapvető publikációja a következőképpen definiálta: „Az emberek által, napi feladataik elvégzéséhez, céljaik eléréséhez szükséges információk megszerzésére, rendszerezésére, karbantartására és visszakeresésére irányuló tevékenységek gyakorlata és elmélete”⁴³.

Mivel publikációm témája az információmenedzsment értelmezése a Magyar Honvédségben (a katonai szervezetekben) történt alkalmazás szempontjából, a személyes információmenedzsment vizsgálatával – bár mint személyes képesség, nem vesztett jelentőségéből – nem foglalkozok. Az információmenedzsmentnek csak azon értelmezéseit vizsgálom, amelyek a szervezetekhez kapcsolódnak.

Az információmenedzsment, mint szervezeti folyamat

Ahogy a bevezetőben is írtam, egy fogalom értelmezésének legfontosabb feladata a legközelebbi, magasabb szintű nem fogalom és az azon belüli megkülönböztető jegy meghatározása. Tehát a megválaszolendő kérdés az, hogy az információmenedzsment milyen fogalomcsoportba tartozik és mi különbözteti meg a csoport más tagjaitól.

Az információmenedzsment – eltekintve az előző pontban érintett személyes információmenedzsmenttől – szinte valamennyi értelmezés szerint szervezeti tevékenységek összessége. Értelmezésének fontos kérdése, hogy mely tevékenységeket soroljuk az információmenedzsment tevékenységei közé és melyeket nem. Ennek vizsgálatát a következőkben a szervezeti folyamatmenedzsment fogalomrendszerére építem.

Napjainkban a szervezetekben zajló tevékenységek eredményes és hatékony megvalósításának, megismerésének, fejlesztésének elméleti és gyakorlati alapjait a szervezeti folyamatmenedzsment⁴⁴ szemléletmód és módszertan tartalmazza. A folyamatszemlélet lényege, hogy a szervezeti tevékenységek azonosítható folyamatokba rendeződnek. Egy folyamat „egymással összefüggő események, tevékenységek és döntési pontok összessége, amelyek számos szereplőt és objektumot érintenek, és amelyek együttesen legalább egy érdekelt számára értékes eredményhez vezetnek”⁴⁵.

42 Személyes információkezelés, személyes információszervezés (Personal Information Management).

43 Jones 2008.

44 Business Process Management, a civil szakirodalomban más fordításban üzleti folyamatmenedzsment, vállalati folyamatmenedzsment.

45 Marlon et al, 2013, 5.

A szervezeti tevékenységek folyamatokba rendezése a szervezeti folyamatmenedzsment első fázisának, a folyamatazonosításnak a feladata, amelynek eredménye a folyamat architektúra (folyamat térkép): folyamatok listája határaik és a köztük lévő kapcsolatok meghatározásával. Ez magában foglalja annak meghatározását is, hogy egy folyamat mivel kezdődik és végződik, melyek a bemenetei és kimenetei. A szervezeti folyamatok összetett rendszert alkotnak, amelyben megismerési, tervezési célokból egyes folyamatok részfolyamatokra bonthatók. Természetesen a folyamatok azonosítása nem egyértelmű, különböző vizsgálati, alkalmazási szempontok eltérő folyamat architektúrához vezethetnek.

A szervezeti folyamatok a szakirodalom szerint három nagy csoportba sorolhatók⁴⁶:

- alapfolyamatok: amelyek közvetlenül a szervezet rendeltetésében foglalt eredményeket állítják elő (gazdasági szervezetek termékeket, szolgáltatásokat; közigazgatási szervezetek közfeladatokat, közszolgáltatásokat; katonai szervezetek esetében katonai képességeket, műveleteket, feladatokat);
- vezetési folyamatok: amelyek a szervezet működését, a szervezeti tevékenységeket, folyamatokat tervezik, szervezik, koordinálják, ellenőrzik és fejlesztik (eredményük a konkrét szervezeti feladatokat megvalósító tevékenységek tervszerű, szervezett, lehető legeredményesebb, leghatékonyabb végrehajtási rendje);
- támogató folyamatok: amelyek nem közvetlenül a szervezeti rendeltetésben foglalt eredményeket állítanak elő, hanem az alapfolyamatok hatékony és zavartalan működését segítik elő (eredményük: az alapfolyamatok számára szükséges erőforrások, infrastruktúra és feltételek).

Információmenedzsment és információs tevékenységek

Az információmenedzsment értelmezésének alapvető kérdése, hogy a szervezeti folyamatok rendszerében hol helyezzük el. Ez határozza meg azt is, hogy mely szervezeti tevékenységeket sorolunk az információmenedzsment körébe. A témához kapcsolódó megállapítások ismeretében nem kérdéses, hogy az információmenedzsmentnek azt kell elősegítenie, hogy a szervezet működéséhez szükséges információk a megfelelő helyen, a megfelelő időben, a megfelelő minőségben és mennyiségben rendelkezésre álljanak. Ehhez kapcsolódóan azonban többféle értelmezés is lehetséges.

Tekinthetünk minden olyan tevékenységet az információmenedzsment folyamat részének, amelyek célja a működéshez szükséges szervezeti információk biztosítása. Így az információmenedzsment magában foglalja a szervezet összes információs tevékenységét, beleértve az információszerző, előállító, tároló, visszakereső, továbbító és rendelkezésre bocsátó tevékenységeket. Ebben az értelmezésben az információmenedzsment folyamata akkor indul, amikor egy szervezeti információigény megjelenik (bemenete az információigény) és akkor fejeződik be (sikeresen), amikor az igényelt információ a szervezet számára rendelkezésre áll.

A másik értelmezési lehetőség az információmenedzsment szűkebb értelmezése, a szervezeti vezetési folyamatok közé sorolása. Ebben az értelmezésben az

46 Marlon et al. 2013, 35.

információmenedzsment egy menedzsment folyamat, amely megtervezi, megszervezi, koordinálja, irányítja és ellenőrzi a szervezeti információigények kielégítését biztosító (értelemszerűen információs) tevékenységek végrehajtási rendjét. A szűkebben értelmezett információmenedzsment folyamat is a szervezeti információigények megjelenésekor indul és azok kielégítésével zárul.⁴⁷ A folyamat eredménye a szervezeti információigényeket kielégítő információs tevékenységek tervszerű, szervezett, eredményes és hatékony végrehajtási rendje. Ameddig a szervezeti információigények nincsenek kielégítve, az információmenedzsment folyamata nem zárult le, szükség esetén módosíthatja az információs tevékenységek végrehajtási rendjét.

A két értelmezés közül a tágabb értelmezés felel meg az 'információmenedzsment = információk menedzsmentje' nyelvtani logikának. A szűkebb értelmezés szerint az információmenedzsment = információs folyamatok, tevékenységek menedzsmentje. A NATO Információmenedzsment Politikában szereplő meghatározás egyértelműen a szűkebb értelmezésre épül: az információmenedzsment 'irányítja és támogatja' az információk kezelését, tehát nem tartalmazza az információkezelés feladatait. Ettől eltér az Egyesült Államok haderejének értelmezése, amely közelebb áll a tágabb értelmezéshez. Csanádi Győző PhD értekezésében, illetve Munk Sándor és Ujj András publikációjukban szintén a szűkebb értelmezés mellett érvelnek.

Információmenedzsment a békeidőszaki működés és a műveletek során

A katonai szervezetekben az információmenedzsment általános azonosságai mellett eltérő módon jelenik meg a műveletek és a békeidőszaki működés során. A két időszakban többek között eltérnek a szervezeti információigények és eltér az új igények jelentkezésének gyakorisága, mindezek alapján megkülönböztethető tehát több típus is. Felmerül a kérdés, hogy a fogalmat használó az információmenedzsment alatt annak melyik típusát érti.

A katonai műveletekben a szervezeti információigények között központi szerepet a parancsnok kritikus információigényei⁴⁸ töltenek be. A parancsnok feladata és felelőssége a művelet tervezéséhez és végrehajtásához szükséges információk körének meghatározása. Minden további információigény csak ezek részletezését jelenti. A műveleti információmenedzsment tehát egy katonai műveletben a parancsnoki információigények kielégítéséhez szükséges információs tevékenységek végrehajtási rendjének megtervezése, megszervezése, ellenőrzése és irányítása.

A műveleti információmenedzsment előzményei a hadviselés kezdeteihez nyúlnak vissza: a hadvezéreknek, parancsnokoknak mindig információk kellettek megalapozott döntéseik meghozatalához, amelyek megszerzését, előállítását, visszakeresését kezdetben tanácsadók, majd a 18–19. századtól a megjelenő törzsek biztosították. A törzsek egyik alapvető feladata kezdettől fogva a műveleti információmenedzsment volt, ez azonban nem vált el az egyéb feladatoktól. A törzstisztek egy személyben végeztek 'információmenedzsment' és más típusú tevékenységeket.

⁴⁷ Ha nincs szervezeti információigény, akkor nincs aktív információmenedzsment folyamat sem (legfeljebb felkészülés jövőbeni információigények kielégítésére).

⁴⁸ Commander's Critical Information Requirements (CCIR).

Az MH katonai szervezetek műveleti tevékenysége során az információmenedzsment tevékenységek alapjait legfelsőbb szinten a tervezés időszakára a NATO művelettervezési doktrína⁴⁹, a végrehajtás időszakára a művelet végrehajtási doktrína⁵⁰ határozza meg. Az ezekben foglaltakból válogathatók ki és rendezhetők folyamatba a műveleti információmenedzsment tevékenységei.

A műveleti információmenedzsment maga is tovább csoportosítható a vezetési szintek szerint. Könnyen belátható, hogy az információmenedzsment feladatok mennyisége, jellege eltér hadműveleti és harcászati (ezen belül egység és alegység) szinten. Ennek megfelelően megkülönböztethető a hadműveleti információmenedzsment és a harcászati információmenedzsment. Emellett létezik stratégiai információmenedzsment is, ez azonban a békében is létező szervezetek (minisztériumok, vezérkarok, NATO parancsnokságok) feladata.

Békeidőszakban az információigények tartalma ritkábban változik, általában periodikus időszakonként (naponta, hetente, havonta, negyedévente, félévente, évente, ötévente, stb.) jelentkeznek azonos tartalommal. Ennek megfelelően előzetesen megtervezhető és megszervezhető az ezeket kielégítő információs tevékenységek rendje. Az információmenedzsment feladata ezt követően igazából csak az információs tevékenységek rendszerének ellenőrzése, értékelése és hiba esetén beavatkozás. Ezt nevezhetjük állandó információmenedzsmentnek, vagyis a katonai szervezet mindennapi, rendszeresen ismétlődő információigényei kielégítéséhez szükséges információs tevékenységek végrehajtási rendjének megtervezése, megszervezése, ellenőrzése és irányítása.

Az állandó információmenedzsment által megtervezett és megszervezett információs tevékenységek leírása legmagasabb szinten a szervezet Szervezeti és Működési Szabályzatában és az ezt kiegészítő szervezeti szabályozókban jelenik meg.

Természetesen a békeidőszaki működés során jelentkeznek egyedi szervezeti feladatok is, indulnak önálló projektek, amelyek egyedi információigényekkel bírnak és emiatt feladatonként meg kell tervezni, szervezni az ezeket kielégítő információs tevékenységek rendszerét. Ezt nevezhetjük feladat információmenedzsmentnek, amelynek tartalma, jellemzői jelentős mértékben megegyeznek a műveleti információmenedzsmenttel, eltérések elsősorban az igényelt információk tartalmában, illetve az információmenedzsmentre rendelkezésre álló időben jelentkeznek.

Információmenedzsment mint modell és megvalósulás

A szervezeti folyamatmenedzsment módszertan megkülönbözteti a szervezeti folyamatot és annak konkrét megvalósulását. A fogalom egy használata esetében tehát tisztázandó, hogy a kettő közül melyikről van szó.

A szervezeti folyamat egy modell, egy általános leírás (forgatókönyv), amely meghatározza, hogy egy adott tevékenységsorozatot hogyan kell a szervezetben végrehajtani: milyen szereplőknek milyen tevékenységeket, milyen szabályok alapján, milyen sorrendben, milyen bemenetekkel és kimenetekkel kell megvalósítaniuk. A konkrét megvalósulás pedig egy valós tevékenységsorozat, amely adott feltételek esetén ténylegesen végrehajtásra kerül a

49 AJP-5 2019, Allied Joint Doctrine for the Planning of Operations.

50 AJP-3 2019, Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations.

szervezetben. A szervezetben egyes folyamatokból egyidőben több konkrét megvalósítás is megvalósítás alatt állhat.

A fentiek alapján az információmenedzsment esetében is meg kell különböztetni annak modelljét és konkrét megvalósulását, megvalósulásait. Egy konkrét katonai, azon belül MH szervezet információmenedzsment folyamatára jelenleg nem áll rendelkezésre részletesebben kidolgozott modell. Az alapvető NATO szabályozó csak az információ életciklusához kapcsolódó információmenedzsment részfolyamatokat határozza meg (tervezés; gyűjtés-előállítás; rendezés/előkészítés; visszakeresés-elérhetővé tétel/továbbítás-felhasználás; tárolás-védelem; archiválás-törlés).⁵¹ Ezt további NATO szabályozók bontják alacsonyabb szintű részfolyamatokra, tevékenységekre. Például az archiválás, törlés részfolyamata esetében: (szervezeti) értékfelmérés, megőrzés, archiválás vagy megsemmisítés.⁵² A Magyar Honvédségben önálló szabályozó az információmenedzsment MH szintű fogalmi alapjairól, feladatairól, szereplőiről nem áll rendelkezésre.

Egy konkrét MH katonai szervezetben az információmenedzsment folyamata jelenleg önálló formában, teljes körűen nincs leírva, dokumentálva, szabályozva (ugyanaz igaz a legtöbb katonai és más szervezetre is.), az információmenedzsment tevékenységei magasabb szintű MH szabályozókban, valamint több szervezeti szintű dokumentumban elszórtan szerepelnek, ami maga után vonja, hogy az információmenedzsment folyamatának nem feltétlenül minden tevékenysége szabályozott, tevékenységek közötti kapcsolatok hiányozhatnak, ad hoc módon valósulnak meg. Mindez indokolja az információmenedzsment folyamat komplex tervezését, szükség esetén felülvizsgálatát és ennek alapján az érintett szabályozók pontosítását, kiegészítését.

Információmenedzsment egy szervezetben belül

Az információmenedzsment szervezeti vezetési részfolyamatnak tekintése esetén felmerül a kérdés, hogyan lehet értelmezni az információmenedzsmentet egy szervezet szervezeti elemei, illetve az egymással vezetési-irányítási kapcsolatban álló önálló szervezetek esetében. Kiinduló pontnak azt kell vennünk, hogy egy szervezet információmenedzsmentje a szervezet információigényei kielégítését biztosító információs tevékenységek tervezésére, szervezésére, koordinálására, irányítására és ellenőrzésére irányuló tevékenységekből felépülő folyamat. Ennek a folyamatnak a célját, tevékenységi rendjét, szereplőit, erőforrásait az adott szervezet határozza meg.

Valamennyi szervezet jellemzője, hogy a hatékonyabb működés és a könnyebb vezethetőség érdekében – esetleg többszintű hierarchiában rendeződő – szervezeti elemekre tagolódnak. Természetesen igaz ez a katonai szervezetekre is. Egy szervezet működése csak egységes rendszerben lehetséges, így a szervezet információmenedzsment tevékenységei is egységes szervezeti szabályozásnak megfelelő összehangolt rendszert alkotnak.

Az egyes szervezeti elemek információmenedzsment tevékenységei nem alkotnak önálló információmenedzsment részfolyamatot, mivel nem felelnek meg a folyamatok alapkövetelményeinek. Csak más szervezeti elemek információmenedzsment tevékenységeivel

51 C-M(2008)0113 The Primary Directive of Information Management 2008, 1-A-1 - 1-A-2.

52 C-M(2009)0021 Policy on the Retention and Disposition of NATO Information 2009, 1-3 - 1-4.

együtt képesek a szervezet számára hasznos eredményt létrehozni. Az is leszögezhető, hogy a szervezeti folyamatok stabilabbak, mint a szervezeti struktúra, ezért is mindenképpen a szervezeti szintű információmenedzsment indokolt.

A szervezeti információmenedzsment egységessége miatt egy szervezeti elem hatásköre minimális az általa végrehajtott információs tevékenységek tervezésére, szervezésére és irányítására, ezen tevékenységek jelentős részét feladatként kapja, lényegében csak végrehajtásukat kell biztosítsa. A fentieknek megfelelően beszélhetünk a Honvédelmi Minisztérium információmenedzsmentjéről, de nem beszélhetünk főosztályai önálló információmenedzsmentjéről.

Katonai műveleteket egy adott célra létrehozott, egymással összetett vezetési-irányítási kapcsolatban álló – időszakonként eltérő – szervezetekből álló szervezetrendszerek hajtanak végre. Ezek a szervezetek különböző nemzetekhez tartoznak, de lehetnek többnemzeti felépítésűek is. A nemzeti szervezetek a saját hadseregük által meghatározott információmenedzsmenttel rendelkeznek, ennek rendjébe, feladataiba az előjáró szervezet nem szólhat bele. A szervezettel szemben csak információigényeket támaszthat, de nem határozhatja meg, hogy ezeket az információkat a szervezet milyen módon állítja elő. Többnemzeti szervezet szintén rendelkezik önálló információmenedzsmenttel, amelyet általában a keretnemzet (vezető ország) határoz meg, de az információmenedzsment szabályozása épülhet a résztvevő nemzetek megállapodására is. Tehát például a Nemzetközi Biztonsági Támogató Erőnek (International Security Assistance Force, ISAF) nem volt egységes információmenedzsment rendszere, csak összetevői információmenedzsment rendszereinek összessége.

Összegzés

Összegzésképpen megállapítható, hogy az információmenedzsment fogalma a magyar katonai szakirodalomban nagyon kevés dokumentumban, publikációban van meghatározva. MH szabályozóban, a Terminológiai Adatbázisban nem szerepel. Előzetes várakozásaimmal ellentétben a fogalom viszonylag ritkán szerepel tudományos publikációban és ha igen, akkor is meghatározás nélkül.

Az alacsony számú előfordulás oka elvileg lehet a téma alacsony jelentősége, azonban azt gondolom, hogy ez nem áll fent. A hatékony információmenedzsmentnek kulcsszerepe van a szervezeti információigények eredményes és hatékony kielégítésében, ezen keresztül pedig az MH és szervezeti eredményes és hatékony működésében. Különösen igaz ez a műveleti alkalmazás esetében az információs fölény szerepének tükrében.

Az alacsony népszerűség ezzel szemben feltételezésem szerint egyrészt az információmenedzsment feladatai sokrétűségének, nehézségeinek következménye, másrészt a fogalom tartalmának részbeni tisztázatlansága, illetve eltérő megközelítések, nézetek léte. Ez utóbbi feltételezése vezetett jelen publikációm elkészítéséhez is.

Egy fogalom viszonylag egyértelmű értelmezéséhez sokszor még egy mégoly tökéletes meghatározás sem elegendő, mert egy meghatározás sem lehet túlságosan hosszú és egy meghatározás is a benne szereplő más fogalmak értelmezésére épül, amelyek már teret adnak

eltérő nézeteknek. Bár lenne javaslatom meghatározásra, de a fentiek miatt választottam inkább a véleményem szerint legfontosabb értelmezési kérdésekre épülő vizsgálatot.

Ennek eredményeképpen azt gondolom, hogy az információmenedzsment fogalom meghatározásának – közvetlenül vagy közvetve – tartalmaznia kell a következő megállapításokat:

- az információmenedzsment egy szervezeti folyamat, a szervezet számára meghatározott célok, eredmények elérését szolgáló szervezeti tevékenységek összessége (tehát nem tartom egy típusának a személyi információmenedzsmentet);
- az információmenedzsment egy szervezeti vezetési (rész)folyamat, amelynek eredménye a szervezeti információigények kielégítését biztosító (információs) tevékenységek végrehajtási rendjének megtervezése, megszervezése, koordinálása, irányítása és ellenőrzése (tehát nem foglalja magában az információigények kielégítését közvetlenül szolgáló információs tevékenységeket);
- az információmenedzsment eltérő alkalmazási körülmények között eltérő jellegzetességekkel bír, megkülönböztetendő a műveleti információmenedzsment (ezen belül a hadműveleti információmenedzsment és a harcászati információmenedzsment), valamint az állandó információmenedzsment;
- az információmenedzsment vizsgálható általános, modell szinten, valamint konkrét megvalósulása szintjén;
- információmenedzsmentről csak egy adott szervezethez kapcsolódóan beszélhetünk, amelynek részét képezik a szervezeti elemek információmenedzsment feladatai, tevékenységei;
- egymással vezetési-irányítási kapcsolatban álló katonai szervezetek mindegyike saját (esetenként eltérő) információmenedzsmenttel rendelkezik.

A felsorolt, általam fontosnak tartott kérdések mellett természetesen vannak, lehetnek más fontos kérdések is, ezek vizsgálata azonban már más kutatás tárgyát kell képezze.

Információmenedzsmenttel foglalkozó hadtudományi publikációk

- Gulyás Zoltán–Nagy Ákos (2010): Az Információ Menedzsment Rendszer (IMR) kialakítása, rendeltetése. *Sereg Szemle* 8 (3): 119–120.
- Csanádi Győző (2016): Az információmenedzsment szabályozása az Amerikai Egyesült Államok haderejében a kilencvenes évektől napjainkig. *Hadmérnök* 11 (2): 109–132.
- Munk Sándor–Ujj András (2017): Az információmenedzsment helye, szerepe, keretei a Magyar Honvédségben. *Honvédségi Szemle* 145 (6): 56–73.
- Csanádi Győző (2017): Some Questions of Modelling and the Simulation of Information Management in Military Environment. *Defence Review* 145 (2): 146–160.
- Csanádi Győző (2018): Information management in NATO (part one): How NATO defines and organizes Information Management, strategies and its point of view. *Defence Review* 146 (1): 136–158.
- Kokics István László (2020): A Magyar Honvédség Parancsnokságának információmenedzsment-rendszere. *Honvédségi Szemle* 148 (5): 58–71.

- Csanádi Győző (2021): Az információmenedzsment megvalósulása a Magyar Honvédségben. In: Hausner Gábor (szerk.) *Szemelvények a katonai műszaki tudományok eredményeiből II.* Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 347 o. (45–61. o.)
- Kegyés Tamás-Süle Zoltán-Abonyi János (2023): Az információmenedzsment szerepe az ABV-védelemben. *Nemzetbiztonsági Szemle* 11 (1): 66–77.
- Csanádi Győző-Munk Sándor (2025): Az információmenedzsment tárgyának komplexitása. In: Gőcze István-Padányi József (szerk.) *Szemelvények a katonai műszaki tudományok eredményeiből V.: Hallgatói és oktatói kötet.* Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 279. o. (115–137. o.)
- Csanádi Győző (2025): *A komplex felépítésű szervezetek információmenedzsment rendszerei kialakításának informatikai szempontú elméleti megalapozása*, Doktori (PhD) értekezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katonai Műszaki Doktori Iskola, Budapest.

A Hadtudományi Bizottság teljes szöveges módon feldolgozott hazai folyóiratai

„A” kategóriás folyóiratok:

- Academic and Applied Research in Military and Public Management Science (1 publikáció);
- Hadtudomány (4 publikáció);
- Honvédségi Szemle (5 publikáció) + Defence Review (2 publikáció);
- Hadmérnök (1 publikáció).

„B” kategóriás folyóiratok:

- Nemzet és Biztonság (0 publikáció);
- Hadtudományi Szemle (1 publikáció);
- Repüléstudományi Közlemények (0 publikáció);
- Műszaki Katonai Közlöny (0 publikáció);
- Katonai Logisztika (1 publikáció);
- Nemzetbiztonsági Szemle (2 publikáció);
- Felderítő Szemle (1 publikáció);
- Szakmai Szemle (3 publikáció) + National Security Review (2 publikáció).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AJP-3 2019, *Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations, Edition C Version 1*. NATO Standardization Office, Brussels.
- AJP-5 2019 *Allied Joint Doctrine for the Planning of Operations, Edition A Version 2*. NATO Standardization Office, Brussels.
- C-M(2007)0118 *The NATO Information Management Policy*, North Atlantic Council.
- C-M(2008)0113 *The Primary Directive on Information Management*, North Atlantic Council.
- C-M(2009)0021 *Policy on the Retention and Disposition of NATO Information*, North Atlantic Council.
- Csanádi Győző 2025: *A komplex felépítésű szervezetek információmenedzsment rendszerei kialakításának informatikai szempontú elméleti megalapozása*, Doktori (PhD) értekezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katonai Műszaki Doktori Iskola, Budapest.
- Jones, William P. 2008: *Keeping Found Things Found: The Study and Practice of Personal Information Management*. Morgan Kaufmann, Burlington.
- Jones, Gareth R.-George, Jennifer M. 2022: *Contemporary Management, 12th Edition*. McGraw-Hill Education, New York.
- Marlon, Dumas-La Rosa, Marcello-Mendling, Jan-Reijers, Hajo A. 2013: *Fundamentals of Business Process Management*, Springer, Berlin, Heidelberg.
- <https://doi.org/10.1007/978-3-642-33143-5>
- Munk Sándor-Ujj András 2017: Az információmenedzsment helye, szerepe, keretei a Magyar Honvédségben. *Honvédségi Szemle*, 145 (6): 56–73.